

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مكتبة
MKTsoft

شورای سیاست‌گذاری حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

مدرسه علمیه کوثر

شهرستان اصفهان

تحقیق پایانی سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان:

شکر از دیدگاه آیات و روایات

استاد راهنما

سرکار خانم بهجت مردادی

استاد داور

جناب آقای برقی‌کار

پژوهشگر

اعظم یزدانی

بهمن ۱۳۹۴

چکیده

شکر اظهار نعمت و توجه به آن و سپاس گفتن بنده در مقابل احسان و نیکی پروردگار می‌باشد. یعنی از هر نعمتی به‌طور صحیح استفاده نماید و در راه رضای منعم به‌کار گیرد تا به حقیقت عبودیت و بندگی که همان کمال و قرب است نائل آید. این موضوع در آیات و روایات معصومین علیهم‌السلام مورد توجه قرار گرفته‌است و با مراجعه به کتب تفسیری، روایی و اخلاقی مورد بررسی قرار می‌گیرد. حقیقت این موضوع به اهمیت و ضرورت شکر و واژه‌هایی هم‌چون حمد و صبر که به گونه‌ای با این موضوع مرتبط است پرداخته می‌شود. در ضمن از آنجا که موضوع شکر در سیره عملی و رفتاری انبیاء عظام و معصومین مورد توجه بوده با بررسی سیره آنها و دقت در آن می‌توان آنها را به‌عنوان الگو قرار داد.

یکی از مباحث مهم در این موضوع بررسی مراحل و مراتب و انواع شکر می‌باشد که در این تحقیق مورد توجه بوده و به عوامل مؤثر در شکرگزاری و موانع آن و همچنین پیامدهای ناسپاسی پرداخته شده‌است که با مطالعه آن و دقت در آن می‌توان به انجام فریضه اداء شکر الهی نائل آمده و علاوه بر قدم گذاشتن در مسیر کمال بندگی به جامعه‌ای ایده‌آل رسید که روح همکاری و تعاون و قدردانی در آنها تبلور یابد.

واژگان کلیدی: شکر، شاکر، سپاس، کفر

فهرست مطالب

مقدمه ۱

فصل اول: کلیات

گفتار اول: طرحنامه تحقیق ۳

تعریف و تبیین موضوع ۳

اهمیت و ضرورت تحقیق ۳

اهداف تحقیق ۳

روش تحقیق ۳

ساختار و محدوده‌ی تحقیق ۴

سؤالات اصلی و فرعی ۴

پیشینه تحقیق ۵

مشکلات تحقیق ۵

گفتار دوم: مفهوم‌شناسی ۶

تعریف لغوی شکر ۶

تعریف اصطلاحی ۶

رابطه با حمد ۷

تفاوت حمد با شکر ۸

۹.....	رابطه شکر با صبر
۱۰.....	کفر نقطه مقابل شکر
۱۰.....	حقیقت شکر
۱۲.....	ارکان شکر

فصل دوم: اهمیت و ضرورت شکر

۱۵.....	گفتار اول: اهمیت شکر
۱۵.....	ضرورت و هدف شکر
۱۷.....	اهمیت شکر در آیات
۲۰.....	اهمیت شکرگزاری در کلام معصومین
۲۴.....	قسمتی از دعای ابوحمزه ثمالی
۲۵.....	بخشی از دعای امام حسین (علیه السلام) در روز عرفه
۲۵.....	فرازی از دعای جوشن کبیر
۲۶.....	اهمیت شکر در سیره عملی و رفتاری انبیاء و ائمه (علیهم السلام)
۲۶.....	نوح نبی (علیه السلام)
۲۷.....	حضرت داوود (علیه السلام)
۲۷.....	حضرت سلیمان (علیه السلام)
۲۸.....	حضرت ایوب (علیه السلام)
۲۸.....	حضرت موسی (علیه السلام)

این باشد که عبادت کنیم به شکرانه نعمت‌هایی که خداوند به ما داده است. قسم دیگر مراتب خلوص محبت به خدا و بالاترین مرتبه هم خود خداست.^۱

۱ - حسین مظاهری، اخلاف در خانه، قم، شر اخلاق، ۱۳۸۲، ج ۲، صص ۲۷۷-۲۷۸.

گفتار چهارم: موانع شکر

موانعی وجود دارد که باعث می‌شود انسان‌ها از شکرگزاری غفلت نموده، حق شکر نعمت‌های الهی را به جا نیاورند که آن موانع را می‌توان به دو دسته موانع رفتاری و معرفتی تقسیم کرد.

موانع رفتاری

عادی شدن نعمت‌ها و عادت کردن به آن‌ها
سختی و مشکلات و بلایا و مصایبی که انسان گرفتار آن می‌شود «لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ»^۱.
از موانع شکر عناد و ورزیدن در مقابل خدای متعال و احکام نورانی اسلام است.
طلب‌کار دانستن انسان، خودش را از خدای متعال.

موانع معرفتی

عدم معرفت و آگاهی و یا کمی آگاهی نسبت به نعمت‌ها و کاربرد آن‌ها
مشغول شدن به نعمت‌ها و غفلت از یاد خالق آن‌ها
غفلت از اینکه مالک اصل نعمت‌ها خداست نه خودما^۲
در حقیقت مالک اصلی خداست بهر روزی چند روزی است دست ماست.

۱ - بلد (۹۰)، ۴.

۲ - اکبر کوهی، همان کتاب، ص ۹۳-۹۶

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به اهمیت شکر در آیات و روایات، قابل دریافت است که هر انسانی موظف به رعایت اولیه آداب شکر در پیشگاه حق تعالی است. حال برای نائل آمدن به چنین نقطه‌ی فاضله‌ای، یعنی ادای شکر الهی، ابتدا باید از خود، شروع کرد و سپس آن را به جامعه تعمیم داد. فرد با مراقبت‌هایی که در پروراندن صفت شکر در خود دارد، باعث تجلی یافتن این اخلاق حسنه در جامعه نیز می‌شود، چرا که می‌دانیم اگر توجه به زحمات دیگران نکرده و تشکر نکنیم، حس پرتوقعی در جامعه، مانع از خدمت مردم به یکدیگر و بروز حس مسؤولیت انسان دوستی می‌شود.

برای رسیدن به جامعه‌ای ایده‌آل در زمینه شکر و تشکر از یکدیگر و از خالق، پیشنهاد می‌شود، در سطح وسیعی از جامعه، توصیفی از شکر خدا کرده و در این راستا علومی پایه‌ریزی کرده و به مردم عرضه داریم. همچنین باید اهمیت و ضرورت شکر خداوند در بین مردم تبیین شود تا علاقه دست‌یابی به این مهم در تک‌تک افراد جامعه ایجاد شده و خود مردم از نقطه‌ی علمی به نقطه‌ی عملی آن برسند.

انشاءالله

منابع و مأخذ

- * قرآن کریم
- * نهج البلاغه
- * صحیفه کامله سجادیه
- * رساله حقوق امام سجاد (علیه السلام)
- * فرهنگ سخنان امام حسین (علیه السلام)

منابع فارسی

۱. آمدی، عبدالواحد، غرر الحکم، ترجمه محمدعلی انصاری، قم: امام عصر □، ۱۳۸۰.
۲. انیس، ابراهیم و دیگران، المعجم الوسیط، ترجمه محمد بندرریگی، قم: اسلامی، ۱۳۸۹.
۳. جوادی آملی، عبدالله، تسنیم، قم: مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۵.
۴. _____، تفسیر موضوعی قرآن کریم، قم: مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۲.
۵. حسینی زنجانی، عزالدین، شرح خطبه حضرت زهرا □، قم: دفتر تبلیغات قم، ۱۳۸۱.
۶. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.
۷. شایسته نژاد، علی اکبر، تفسیر موضوعی قرآن، تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۶.
۸. شجاعی، محمد، مقالات، تهران: سروش، ۱۳۸۸.
۹. صدری مازندرانی، حسن، حلقه وصال، قم: میراث ماندگار، ۱۳۸۲.
۱۰. صدوق، محمد بن علی، الخصال، ترجمه صادق حسن زاده، قم: ارمغان طوبی، ۱۳۸۸.
۱۱. طباطبایی، محمدحسین، تفسیر المیزان، ترجمه ناصر مکارم شیرازی، قم: بنیاد علمی فکری علامه طباطبایی، ۱۳۶۶.
۱۲. _____، ترجمه محمدباقر موسوی همدانی، قم: اسلامی، ۱۳۸۸.
۱۳. طالب تاش، عبدالمجید، الگوی مصرف در آموزه های قرآن کریم، تهران: جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۸.
۱۴. علوی، حشمت الله، نجوای عاشقان، اصفهان: نقش مانا، ۱۳۸۷.
۱۵. فولادگر، محمد، سیمای اخلاق در آیینه قرآن و احادیث، اصفهان: دانشگاه صنعتی اصفهان، ۱۳۷۶.
۱۶. قاسمی، محمدعلی، روزی حلال، قم: نورالزهرا □، ۱۳۸۸.
۱۷. قرائتی، محسن، تفسیر نور، قم: مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن، ۱۳۸۰.
۱۸. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۸.

۱۹. قمی، عباس، کلیات مفاتیح الجنان، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای، قم: ائمه علیهم السلام، ۱۳۸۴.
۲۰. کلینی رازی، محمد، ترجمه و شرح اصول کافی، محمدباقر کمره‌ای، تهران: اسلامیه، ۱۳۷۴.
۲۱. کوهی، اکبر، شکر، تهران: عروج، ۱۳۸۹.
۲۲. مجلسی، محمدباقر، عین الحیات، قم: فراگفت، ۱۳۸۶.
۲۳. محمدی ری‌شهری، محمد، میزان الحکمه، ترجمه حمیدرضا شیخی، قم: دارالحديث، ۱۳۷۷.
۲۴. مطهری، مرتضی، حکمت‌ها و اندرزها، تهران: صدار، ۱۳۸۷.
۲۵. مظاهری، حسین، اخلاق در خانه، قم: نشر اخلاق، ۱۳۸۲.
۲۶. معین، محمد، فرهنگ فارسی، تهران: ثامن، ۱۳۸۴.
۲۷. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۵.
۲۸. _____، پیام امیرالمؤمنین ز، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶.
۲۹. مؤسسه تحقیقات حضرت علی ز، نهج الحیاه، قم: مؤسسه تحقیقاتی امیرالمؤمنین علی ز، ۱۳۷۲.
۳۰. مؤسسه فرهنگی طلایه‌داران نور آفاق، چهل نور، بی‌جا: ستاد شهید آوینی، بی‌تا.
۳۱. نراقی، احمد، معراج السعاده، قم: آیین دانش، ۱۳۸۷.
۳۲. نراقی، موسی مهدی، علم اخلاق اسلامی (ترجمه کتاب جامع السعادات)، ترجمه جلال الدین مجتنبوی، تهران: حکمت، ۱۳۷۷.
۳۳. نهج الفصاحه، ترجمه ابراهیم احمدیان، قم: گلستان ادب، ۱۳۸۵.

منابع عربی

۱. اصفهانی، راغب، مفردات الفاظ قرآن، تحقیق صفوان عدنان داوودی، بی‌جا: ذوی القربی، بی‌تا.
۲. برازش، علیرضا، المعجم المفهرس (الفاظ احادیث الکتب الاربعه)، تهران: ۱۳۷۳.
۳. کلینی رازی، محمد، الکافی، قم: دارالحديث، ۱۳۸۷.

منابع الکترونیکی

1. [www. Vikifeghh.ir](http://www.Vikifeghh.ir)
2. www. Hozeh.ir